

ПАЛІТЫЧНАЯ СФЕРА

Зямля і прастора

№ 8/2007

Змест

Дыскусія

Прастора, палітыка, геапалітыка...: Дыскусія «Палітычнай сферы»

Дыскусія часопіса палітычных даследаванняў «Палітычная сфера» (удзельнікі: Аляксей Дзермант, Дзяніс Мельянцоў, Андрэй Ягораў, Андрэй Казакевіч) прысвечана разгляду праблемы палітычнай прасторы і яе сувязі з прастораю геаграфічнай, а таксама ролі і перспектывам развіцця геапалітыкі ў Беларусі.

Ключавыя словы: палітычная прастора, геаграфічная прастора, геапалітыка Беларусі, геапалітыка.

Прастора крызісу

Таццяна Касперскі. Чарнобыль: калектыўныя ўяўленні і стыль жыцця

У працы разгледжаны феномен калектыўных уяўленняў беларусаў пра Чарнобыльскую катастрофу. Дыскурс Чарнобыля прысутнічае паўсюдна, аднак ён у высокай ступені бяззместавы, нясе няпэўнасць, прадстаўляе нейкую пустую форму. Змест выцясненяцца і лакалізуецца ў часе і прасторы: у мінулым, дзе трагічнае перажыванне страчвае рэальныя сувязі з рэчаіснасцю, або ў прасторавых лакацыях, якія знаходзяцца «не тут», а ў «іншым месцы» (Гомельскай вобласці, зонах адсялення і г. д.). Катастрофа ўспрымаецца як некантраляваная агрэсія, нябачны вораг, але яна не ператварае беларускую грамадскасць у адзінае цэлае, што супрацьстаіць гэтай пагрозе. Ва ўяўленнях пра Чарнобыль прысутнічае страх разбурэння сацыяльнага і палітычнага парадку, і гэта актыўна выкарыстоўваецца афіцыйнай уладай для сцвярджэння і легітымацыі свайго кантролю над грамадскасцю.

Ключавыя словы: Чарнобыль, аварыя на ЧАЭС, калектыўныя ўяўленні, калектыўныя ўяўленні Беларусі, калектыўная памяць, выцясненне траўматычных перажыванняў, дыскурс улады, практыкі легітымацыі.

Палітычныя эліты

Ірміна Матанітэ. Старая палітычная эліта ў посткамуністычных парламентах (Эстонія, Латвія, Літва і Польшча)

У артыкуле даследуюцца трансфармацыі палітычных элітаў Эстоніі, Латвіі, Літвы і Польшчы на аснове аналізу парламенцкага корпуса 1990—2004 гадоў. Разглядаецца дынаміка прадстаўніцтва экс-камуністаў, экс-дысідэнтаў і раней палітычна неактыўных парламентароў, палітычныя і сацыяльна-дэмаграфічныя ўласцівасці гэтых групаў. Вынікі аналізу дэманструюць захаванне ў складзе дэмакратычных парламентаў значнай колькасці былых камуністаў. Пры гэтым агульнай тэндэнцыяй з'яўляецца змяншэнне прадстаўніцтва экс-камуністаў і дысідэнтаў, ва ўмовах імклівага росту колькасці раней палітычна незаангажаваных асобаў. Робіцца выснова пра залежнасць канфігурацыі парламенцкіх элітаў ад асаблівасцяў генезісу савецкай наменклатуры і Камуністычнай партыі ў прыбалтыйскіх краінах і Польшчы. Аўтар аспрэчвае «тэорыю змовы», паводле якой былыя дзеячы камуністычнага рэжыму адыгрываюць негатыўную (падрывную) ролю ў дэмакратычных умовах.

Ключавыя словы: транзіталогія, посткамунізм, посткамуністычныя краіны, палітычная эліта, палітычная эліта Эстоніі, Латвіі, Літвы і Польшчы, парламенцкая эліта, экс-камуністы.

Віктар Чарноў. Рэвалюцыя і парадак

У артыкуле прааналізаваны сучасныя падыходы да разумення рэвалюцыйных зменаў, паказаны суадносіны рэвалюцыі і палітычнага парадку. Сацыяльныя рэвалюцыі з'яўляюцца спантаным вынікам даволі рэдкага збегу мноства акалічнасцяў. Усталяванне легітымнага і эфектыўнага грамадзянскага парадку ёсць асноўным крытэрам паспяховай рэвалюцыі. У выпадку дэмакратычнай рэвалюцыі найбольш спрыяльныя магчымасці для мінімізацыі гвалту і ўмацавання новых інстытутаў дае нарматыўны кансенсус эліт.

Ключавыя словы: сацыяльная рэвалюцыя, палітычны парадак, палітычная інстытуцыялізацыя, дэмакратычная рэвалюцыя, дэмакратычны парадак.

Геаграфічная прастора

Тод Рэйзар. Прасторавае ўяўленне памежжа: у пошуках Беларусі на цывілізацыйных картах Самюэля Хантынгтана і Аляксандра Дугіна

Артыкул прысвечаны крытычнаму аналізу моднай у Расеі і ЗША цывілізацыйнай тэорыі міжнародных адносінаў на прыкладзе работ Самюэля Хантынгтана і Аляксандра Дугіна. Для разумення таго, якім чынам тэарэтыкі выкарыстоўваюць цывілізацыйны падыход, прыведзены выпадак Беларусі і яе размяшчэння на мадэляваных імі цывілізацыйных картах. У артыкуле разгледжана развіццё геапалітычнай тэорыі ў перыяд да і пасля халоднай вайны. Беларусь паказана як прыклад метаду, што выкарыстоўваюць геапалітыкі для лакалізацыі і апісання кантактных зон, і прадстаўлены асноўныя палажэнні гіпотэз С. Хантынгтана і А. Дугіна. Прааналізаваны тэарэтычныя наступствы гэтых гіпотэз, а таксама адзначаны перспектывы кірунку далейшых даследаванняў.

Ключавыя словы: «цывілізацыйны паварот», цывілізацыйная тэорыя, цывілізацыйная карта, халодная вайна, геапалітыка, кантактная зона.

Дзмітры Бурый. Прастора Еўропы ў сістэме поглядаў «новых правых»

У артыкуле прааналізаваны погляды асноўных прадстаўнікоў правых радыкалаў перыяду пасля Другой сусветнай вайны на Еўропу і еўрапейскую прастору. Увага аддаецца канцэпцыям Ю. Эволы, А. дэ Бенуа, Г. Фая, дагучным палітычнай арганізацыі Еўропы і яе геапалітычнай будучыні. Вызначаны прынцыповыя адрозненні ў разуменні Еўропы ідэолагамі скрайне правых.

Ключавыя словы: еўрапейскія «новыя правыя», правы радыкалізм, канцэпцыя Еўропы, Ю. Эвола, А. дэ Бенуа, і Г. Фай, еўрапейская інтэграцыя.

Прасторы палітычнага

Сяргей Любімаў. Балота, гісторыя і прастора Беларусі

У артыкуле разглядаецца культурная і палітычная сітуацыя Беларусі з пазіцыі крытычнай сацыяльнай тэорыі прасторы. Прааналізаваныя канцэпты абсалютнай прасторы і прасторы назапашвання. Разгледжаны феномен меліярацыі балот як фактар змены ландшафту і мадэрнізацыі Беларусі. Асабліва ўвага звяртаецца на артыкуляцыю тэмы балота ў культурным дамене сучаснай Беларусі і тэкстах асобных аўтараў (Ю. Шаўцоў, В. Акудовіч, П. Васючэнка і іншыя).

Ключавыя словы: крытычная сацыяльная тэорыя прасторы, абсалютная прастора, прастора назапашвання, меліярацыя, меліярацыя ў Беларусі, балота, балота як фактар культуры, ландшафт.

Аляксей Крывалап. Канструюючы новую прастору. Беларуская практыка візуалізацыі Дня незалежнасці

Артыкул варта разглядаць як спробу аналізу тэлевізійных рэпрэзентацый у парадigmatе візуальных і культурных даследаванняў. Ключавымі пытаннямі ў дадзеным кантэксце з'яўляюцца: як можна візуалізаваць незалежнасць? Як выглядае незалежнасць? Навошта праводзіцца ваенны парад? Але перш чым перайсці да пошукаў адказаў на гэтыя пытанні, трэба апісаць аўдыёвізуальны матэрыял, з якім дзевяццацца працаваць, і выкласці неабходныя тэарэтычныя падставы.

Ключавыя словы: рэпрэзентацыя, ідэнтычнасць, Дзень незалежнасці, візуальная культура, мас-медыя, тэлебачанне, гетэратоп.

Дэвід Мэйчын, Усама Сулейман. Арабскія і амерыканскія ваенныя кампутарныя гульні: уплыў глабальнай тэхналогіі на дыскурс

Дадзенае даследаванне параўноўвае дзве кампутарныя гульні — амерыканскую і арабскую, — якія адлюстроўваюць канфлікт у Ліване. Падаецца гістарычны фон дзеянняў Злучаных Штатаў Амерыкі і Хізбалы ў рэгіёне,

звяртаецца ўвага на рэпрэзентацыю сацыяльных актараў, устаноў і дзеянняў у абедзвюх гульнях. Ставіцца пытанне, як гульні суадносяцца з рэальнымі падзеямі ў свеце, імі рэкантэкстуалізаванымі, як яны фармуюць гэтыя падзеі ў тэрмінах вайсковага дыскурсу «спецыяльных аперацый», што бярэ свой пачатак у ЗША. Даследаванне паказвае, што змест гульняў адлюстроўвае розныя палітычныя зацікаўленасці.

Ключавыя словы: кампутарныя гульні, мультымадальнасць, новыя медыі, тэарызм, Хізбала, Ліван.

Гісторыя свядомасці

Дзяніс Ліпскі. «Не отрекаемся от прошлого...»

Дадены артыкул — рэцэнзія на выданне беларускага КДБ «Щит и меч Отечества» (пад рэдакцыяй В. Дземянця), прысвечанае гісторыі беларускіх спецслужбаў пачынаючы ад часоў Полацкага княства і да нашага часу. Адзначаецца частковае засваенне беларускім КДБ нацыяцэнтрычнай версіі старажытнай гісторыі Беларусі, адсутнасць крытычнага асэнсавання «вялікага тэрору» і поўнае ігнараванне сучасных палітычных рэалій.

Ключавыя словы: КДБ, НКУС, АДПУ, гісторыя беларускіх спецслужбаў, гісторыя Беларусі, ідэалогія.

Рэцэнзіі

Юры Александрэнкаў. Сем гадоў Адраджэння... Фрагменты гісторыі

У рэцэнзіі аналізуецца кніга вядомага беларускага палітыка першай паловы 1990-х гадоў Сяргея Навумчыка, паказана аўтарская інтэрпрэтацыя палітычных падзеяў 1988—1995 гадоў, у прыватнасці дзейнасці Вярхоўнага Савета БССР (пазней Рэспублікі Беларусь) XII склікання і эвалюцыі Беларускага народнага фронту як галоўнай апазіцыйнай сілы Беларусі. Таксама разглядаецца стаўленне Сяргея Навумчыка да дзеячаў культуры і палітыкі ды вызначэнне іх ролі ў палітычных працэсах 1988—1995 гадоў.

Ключавыя словы: БНФ, палітычная гісторыя Беларусі, Вярхоўны Савет XII склікання, парламент Рэспублікі Беларусь, палітычная апазіцыя.

Андрэй Ягораў. Палітычная гісторыя...

Дадзены тэкст — рэцэнзія на кнігу «Палітычная гісторыя незалежнай Беларусі» (пад рэдакцыяй В. Булгакава). Адзначаныя стылістычная неаднароднасць, адсутнасць лагічнай цэльнасці, храналагічная непаслядоўнасць з'яўляюцца вынікам кампіляцыйнага характару гэтай кнігі, дзе аналізуецца эвалюцыя беларускай дзяржавы і палітычнага рэжыму на Беларусі рознымі аўтарамі. У рэцэнзіі звяртаецца ўвага на публіцыстычнасць большасці тэкстаў, спекулятыўнасць аўтарскіх разваг і высноў. Выданне можа быць добрым факталагічным даведнікам па палітычнай гісторыі сучаснай Беларусі, але не прэтэндуе на строгу навуковасць і дысцыплінарную вытрыманасць.

Ключавыя словы: рэцэнзія, палітычная гісторыя, найноўшая гісторыя Беларусі, эвалюцыя беларускага палітычнага рэжыму, эвалюцыя беларускай апазіцыі, выбары.